

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Fredrika Bremer Förbundet grundas

Fredrika Bremer Förbundet bildades 1884 av Sophie Leijonhufvud-Adlersparre (Esselde). Få kvinnor i Sverige har haft ett så stort inflytande med sina sociala och feministiska gärningar som Sophie Leijonhufvud-Adlersparre. Tillsammans med Rosalie Roos grundade hon 1859 Tidskrift för hemmet (senare Hertha) som blev oerhört populär. På egen hand drev hon skolor för flickor från arbetarklassen och läsrum för kvinnor samt startade Handarbetets Vänner samt Svenska Röda Korset. Sophie grundade Fredrika Bremer Förbundet för att i Fredrika Bremers anda fortsätta kampen för kvinnans frigörelse.

Fredrika Bremer Förbundet består idag av ett antal kretsar och kretsförbund, som finns över hela landet. Vi har visionerna om ett jämställt samhälle och driver jämställdhetsfrågor för att påverka samhällsutvecklingen. Vi samarbetar med andra organisationer för att lägga ännu större tyngd bakom våra åsikter. Förbundet arbetar för att förverkliga jämställdhet mellan kvinnor och män i hem, yrkesliv och samhälle. Förbundet är partipolitiskt och religiöst obundet, och sedan starten 1884 öppet för kvinnor och män.

Så här såg det samhälle ut som gjorde att Fredrika Bremer Förbundet bildades:

Familjen var av patriarkalisk typ. Mannen hade målsmanskap över hustrun och ensamt förmyndarskap över barnen. Mannen representerade hushållet och dess medlemmar inför det offentliga samhället.

Industrialiseringen börjar och skråväsendet försvagas. Nya energikällor gör att produktionen koncentreras. Arbetet flyttar till platser utanför hemmet (dvs. lönearbetet). För att underlätta för den fria företagsamheten och arbetskraftens rörlighet införs näringsfrihet. Skråsystemets makt över produktionen bryts.

Krav på grundutbildning för alla leder till beslut om allmän folkskola 1842. Yrkesskolor för industriarbetare grundas lokalt tillsammans med lägre tekniska skolor. Ståndssystemet fungerar inte längre. Nya grupper i samhället kräver inflytande och 1866 genomförs en förändring som ger de ekonomiskt starka politisk makt (inte bara vissa stånd).

Förändringarna väckte följande frågor: - Hur skulle samhället klara kostnaderna för den växande sektorn i kommunikationsväsendet (post, telegraf, telefon) och undervisningen? Hur skulle man få nödvändig arbetskraft till fabrikena? Var fördelningen av den politiska rösträtten, som var inkomstberoende och endast för män, invändningsfri? Måste familjens maktstruktur ändras för att passa det nya samhället? Kvinnorna hade alltså nästan inga möjligheter till utbildning, inget samhällsinflytande och små möjligheter till egen försörjning.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Så grundades 1884 Fredrika Bremer Förbundet av Sophie Leijonhufvud-Adlersparre, också känd under pseudonymen Esselde. Hon hade sedan 1859 givit ut Tidskrift för hemmet - som senare blev tidningen Hertha. I tidningen hade Esselde drivit frågor om kvinnosaken. Förbundet bildades för att driva dessa frågor i praktisk form och för att säkra den fortsatte utgivningen av tidningen. Förbundet uppkallades efter den berömda 1800-talsförfattarinnan Fredrika Bremer, som var den första i Sverige som skrev om kvinnors rätt och rättigheter, eller snarare avsaknad av detta.

Förbundets målsättning 1884 var "att under kraftig samverkan af erfarna qvinnor och män, inom så vida kretsar af vårt land, som möjligt, verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för qvinnans höjande, i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende". Förbundets första ordförande var riksantikvarie Hans Hildebrand, som stannade på denna post i 19 år.

De första decennierna

En förbundsbyrå inrättades i Stockholm. Den hade till uppgift att "inhemta och meddela upplysningar, tillhandahålla anvisningsböcker och litteratur, skol- och arbetsprogram, upplägga register för vissa slag av arbetssökande, samla uttalanden i viktiga frågor för dagen m.m."

Förbundet startade alltså studierådgivning, yrkesrådgivning och platsförmedling. Kvinnor kunde på förbundsbyrån få råd, hjälp och information om utbildningsvägar, yrken och löner. Senare startades också arbetsförmedlingar för sjuksköterskor på flera platser i landet. Förbundet startade också en sjukkasse för förvärvsarbetande kvinnor. Denna övertogs utav Centralsjukkassan 1926. Förbundet gjorde undersökningar om kvinnors situation inom olika yrken (t.ex. kontorsarbete och telefonister) och publicerade resultaten.

Genom att föra fram nya lagförslag försökte förbundet påverka politiker och myndigheter. Detta skedde ofta genom personliga uppvaktningar hos den ansvariga myndighetspersonen. Så arbetar FBF än idag. Detta är en del i förbundets arbete som på nutidsspråk kallas lobbyverksamhet.

De statliga läroverken och högskolorna var stängda för flickor, som inte heller hade någon möjlighet att få stipendier för att finansiera sin studier. Fredrika Bremer Förbundet grundade därför en fond 1887. Fredrika Bremer Förbundets Stipendiestiftelse har sedan dess utdelat stipendier till flickor för studier och yrkesutbildning.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Under sina första decennier grundade Fredrika Bremer också flera skolor, där flickor kunde skaffa sig kunskaper i hushållsarbete, ekonomi, sömnad, vävnad och trädgårds-skötsel. Apelrydsskolan utanför Båstad är en skola som förbundet fortfarande driver. 1905 beslutade förbundet att öka sina möjligheter att rekrytera medlemmar och sprida sitt budskap genom att grunda lokala kretsar. Under fyrtioåret tillkom många kretsar. Det var Hanna Rydh (ordförande 1937-1949) som outtröttligt reste runt i landet och inspirerade kvinnor att starta nya FBF-kretsar.

Kvinnan i politiken

Fredrika Bremer Förbundet har från allra första stund kämpat för kvinnans politiska rättigheter. När föreningen för kvinnlig rösträtt bildades 1902 var Förbundet en av de mest aktiva. Kampen för kvinnlig rösträtt vanns genom riksdagsbeslut 1919 och trädde i kraft 1921.

Senare tog Förbundet på sig uppgiften att aktivera kvinnor politiskt. Under 1930- och 40-talen fanns en kommitté för ökad kvinnlig representation. Kommittén startade kampanjer i stor skala på temat: "Ingen demokrati utan kvinnor!" Arbetet var framgångsrikt – även om framgången var blygsam och skedde steg för steg. Det faktiska antalet kvinnliga riksdagsledamöter ökade till exempel från 11 stycken 1938 till 28 stycken 1948.

Den långsamma ökningen fortsatte under 1950-talet och första hälften av 1960-talet. Men Förbundet arbetade envist vidare med uppgiften att få fler kvinnor politiskt aktiva. Förbundet ordnade med kurser för kvinnliga ledamöter i stads- och kommunfullmäktige och uppmanade på olika sätt kvinnor att ställa upp.

50 år efter det att Sverige fått kvinnlig rösträtt var bara 14 procent av riksdagsledamöterna kvinnor. Fredrika Bremer Förbundet startade en ny kommitté och en ny omfattande kampanj under mottot "Fler kvinnor till politiken".

Förbundets mångåriga arbete för ökad politisk representation för kvinnor dokumenterades 1975 i boken *Kvinnan i politiken* (Trevi), där de 16 skribenterna också blickade framåt och diskuterade hur vi ska arbeta för att komma vidare. Under slutet av 1960-talet och -70 talet skedde en snabbare ökning av kvinnorepresentationen. 1980 var 26 procent av riksdagsledamöterna kvinnor men valet 1982 medförde endast ytterligare 1 procent ökning, till 27 procent. En prognos som Förbundet gjorde vid valet 1982 visar, att om inte takten ökar får vi inte rättvis representation förrän 2015.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Frågan om kvinnors representation i beslutande församlingar hör till det som fortfarande engagerar förbundet med oförminskad kraft. "Representationskommittén" ordnar utfrågningar, tvärpolitiska kvinnomöten och håller presskonferenser. Förbundets presentation av det könsuppdelade valresultatet, brukar väcka stort intresse. 1980 krävde förbundet en ändring av vallagen som innebär ett kvoteringsförfarande.

- Vi kräver också konkreta, tidspreciserade mål för landets jämställdhetsarbete. Vackra ord räcker inte längre!

Förbundet har också uppvaktat Justitiedepartementet med krav på att samhället ska tillhandahålla de könsuppdelade valresultaten.

Könsrollsdebatten startar

Under 1950-talet och ännu mer under 1960-talet kom könsrollsfrågorna i blickpunkten och en livlig debatt startade kring kvinno- och mansrollen, normer, förväntningar m.m.

Debatten i Hertha leddes av den dåvarande redaktören Eva Moberg och där framfördes så djärva tankar som att även papporna skulle ta del av barnavården. I samband med könsrollsdebatten började man ifrågasätta de traditionella könsrollsmönster som råder i barn- och ungdomslitteratur och i skolböcker på alla nivåer.

Fredrika Bremer Förbundet anordnade en konferens för yngre och blivande lärare om könsrollerna i skolan. Krav på att könsrollskunskap skulle införas som ett särskilt ämne i lärarutbildningen framfördes av förbundet vid en uppvaktning 1969.

Under 1950-talet var frågan om kvinnliga präster aktuell och en konferens som förbundet ordnade i slutet på 1950-talet berörde detta ämne.

Arbetsätt

Allt eftersom samhället tog över många av de uppgifter som förbundet startade för kvinnor (yrkesrådgivning, studierådgivning, platsförmedling m.m.) förändrades förbundets arbetsätt. Sedan slutet på 1950-talet har anordnandet av konferenser och olika vägar att nå ut i massmedia varit viktiga inslag i Förbundets centrala arbete.

Den direkta kontakten med enskilda kvinnor och män sker ute i Förbundets lokala kretsar. Under 1970-talet började Förbundet, dess kretsar och medlemmar att delta i demonstrationer (främst på Internationella kvinnodagen den 8 mars), ordna offentliga debatter och sälja Hertha på gator och torg. På många håll i landet sker ett nära samarbete med andra kvinnoorganisationer för att driva eller få fram kvinnohus och kvinnojouurer. Ett ständigt arbete för att öka kvinnors kunskaper och medvetenhet drivs genom studiecirklar, argumentationsträning och medvetandegrupper.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Att lämna synpunkter på viktiga utredningar är också ett arbetssätt som följt förbundet sedan systemet med offentliga utredningar blivit vanliga. Förbundet är i många frågor officiell remissinstans.

Uppvaktningar av enskilda makthavare sker sedan förbundets början. Den 8 mars 1983 uppvaktade Förbundet arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon med krav på att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna (AMU-utbildningar, beredskapsarbeten m.m.) ska gynna kvinnors proportion till deras andel bland de arbetslösa (vilket ej är fallet nu). Förbundet upprepade samma krav till arbetsmarknadsminister Allan Larsson i en uppvaktning 8 mars året därpå 1984.

För att kunna driva större projekt har förbundet allt oftare under senaste decennierna sökt medel från olika instanser. Med pengar från socialstyrelsen drev förbundet under flera år ett projekt om sex och samlevnad. Det s.k. Afrikaprojektet (Woman in public life/ Kvinnan i samhället) som var ett samarbetsprojekt med kvinnoorganisationer i fem afrikanska länder finansierades nästan helt av SIDA.

Frågor från 1970-talet

Könsrollsdebatten hade kommit för att stanna. Pappornas roll och sex timmars arbetsdag var heta frågor. I debatten om kortare arbetsdag för småbarnsföräldrar tillstyrkte Fredrika Bremer Förbundet Familjestödsutredningens förslag, att varje förälder skulle individuellt, icke överförbart till den andra föräldern, tillförsäkras 300 dagar med förkortad arbetstid. Abortlagstiftningen var på remiss och resulterade i ändrad lagstiftning 1975. Förbundet stödde sitt remissvar att förslaget att abort skulle avkriminaliseras och tryckte på behovet av en ökad preventivmedelsrådgivning.

1975, det internationella kvinnoåret, som senare utsträcktes till ett kvinnodecennium, innebar på många sätt en nytändning för olika kvinnofrågor. Nya grupper blev synliga och hörda, frågorna fick ny status, det internationella samarbetet stärktes osv. Förbundet anordnade det året en konferens om "Invandrarkvinnan och jämställdheten".

Senare delen av 1970-talet utvidgades frågan om kvinnors representation till att omfatta facken, bolagsstyrelser, statliga kommittéer och utredningar m.m. Fredrika Bremer Förbundet gick ut med en enkät till alla fackförbund och frågade hur många kvinnor som fanns i deras beslutande församlingar. Förvirringen blev stor. Numera publiceras alltid denna statistik av fackförbunden själva, ett krav från kvinnorna.

1976 anordnade Förbundet tillsammans med Uppsala universitet ett internationellt symposium om "Könsroller i språk". Det resulterade i ett större projekt med medel från Riksbanken Jubileumsfond. Ett flertal skrifter finns nu publicerade och mycken ny kunskap har kommit fram.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

1976 kom också Sexualbrottskommitténs betänkande som fick bakläxa av en enad kvinnofront. Ett flertal kvinnosammanslutningar protesterade framgångsrikt mot den föråldrade kvinnosyn som utredningen visade. Sedan dess har Förbundet flera gånger tagit initiativ till samaktioner med andra kvinno- och jämställdhetsorganisationer och vi har myntat uttrycket: "När kvinnor går samman ger det resultat".

Under 1970-talet intensifierades debatten om kvinnomisshandel, kraven på tillgång till mammografi och kampen mot pornografi och prostitution.

I slutet av 1970-talet började förbundet sitt arbete under rubrikerna "Kvinnor och teknik" samt "Kvinnor och datorer".

Förbundets aktiviteter för att få fler kvinnor i politiken fortsatte. Ett förbundsmötesbeslut från 1977 om krav på kvotering resulterade i en uppvaktning 1980 om ändring i vallagen; på valsedlarna ska varannan kandidat vara kvinna och varannan man. Med vissa kompletteringar skulle detta kunna ge en rättvis representation åt kvinnorna, den "51-procentiga minoriteten".

1980-talet

"Kvinnor och ekonomi" diskuterades i förbundet redan på 1950-talet. 1980 var det åter aktuellt att ta upp frågan om kvinnors deltagande i ekonomiska beslut på alla nivåer. Förbundet anordnade en stor konferens i samarbete med tidningen Dagens Industri och försäkringsbolaget Trygg-Hansa. Konferensen gav stort genljud i massmedia och boken som dokumenterar konferensen Kvinnor och ekonomi (Affärsbolaget 1981) blev slutsåld. Med hjälp av anslag från Styrelsen för Teknisk utveckling (STU) anordnade Förbundet en vecka med aktiviteter på temat "Kvinnor och teknik" 1982. Veckan, som också utlystes över hela landet dokumenterades i boken Gnistor (Ingenjör förlaget 1982), den första i Sverige på detta tema. Arbetet skedde i samverkan med Tekniska Museet, ett samarbete som pågått sedan 1979, och tidningen Ny Teknik.

1983 var det dags för en konferens om "Kvinnor och datorer", som arrangerades i samarbete med Studieförbundet i Stockholm. På senare år har Förbundet också arbetat för att starta ett eget ungdomsförbund och hållit ett flertal ungdomsseminarier.

Under 1980-talet växte kvinnohus och kvinnojourer upp som svampar ur marken över hela landet. På nästan alla dessa orter deltog Förbundet i arbetet, tillsammans med kvinnor från andra organisationer. I många fall har våra medlemmar varit initiativtagare och de främsta pådrivarna i detta arbete för att stödja kvinnor i misshandelsituationer.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

1984 firade förbundet 100 år med flaggan i topp, stor baluns i Gyllene Salen på Stadshuset för flera hundra kvinnor och män samt aktiviteter över hela landet. Dessutom bokutgivning Lika eller olika – spelar det någon roll, en egen utställning I Fredrikas spår samt debatter, partiutfrågning m.m.

Samma år invigdes den första Kvinnor Kan Mässan i Göteborg, dit över 60 000 besökare kom. Många Fredrikor deltog i debatter och panelsamtal. Dessutom hade Förbundet en välbesökt monter. Mässorna hölls därefter vartannat år runt om i landet och i arbetet med mässorna medverkade många Fredrikor under åren. Landskronakretsen stora modeutställning Hundra modiga år gjorde stor succes och besöktes av 19 000 personer och fick ett stort medialt genomslag.

1985 höll FN sin tredje internationella kvinnokonferens i Nairobi med flera deltagare från förbundet. Nordiska Ministerrådet gav efter konferensen Fredrika Bremer Förbundet och Socialdemokratiska Kvinnoförbundet i uppdrag att representera Sverige inför planeringen av ett nordiskt kvinnoforum i Oslo 1988. Nordiskt Forum blev en fortsättning på Nairobikonferensen. Kvinnoforum blev framgångsrikt med över 10 000 deltagare. För att engagera fler unga människor för jämställdhet drev förbundet i några år med särskilda ungdomsprojekt.

Apelrydsskolans tillbyggnad invigdes år 1987 med en stor debatt Kvinna år 2000 och senare under året firade Fredrika Bremer Förbundets Stipendiestiftelse sitt 100-årsjubileum med högtidsseminarium och fest på Operakällaren. Den fackliga representationen undersöktes också vid en utfrågning.

Samtidigt fortsatte arbetet i Förbundets många kommittéer och år 1988 kunde representationskommittén genomföra en TV-utfrågning inför valet med enbart kvinnor. Kvinnor och Teknikgruppen ordnade nya utställningar och debatter om behovet av fler kvinnor inom tekniken, där Tekniska Museet var basen. 1989 firade Kvinnor och Teknikgruppen tioårsjubileum med flera seminarier och utställningar bland annat på temat Makten över fortplantningen.

1990-talet

EG frågorna engagerade även Förbundet som under början av 1990-talet anordnade informationsträffar och cirklar ute i kretsarna för kvinnor och män om EG och jämställdhet. Vid valet år 1991 kom trendbrottet då kvinnorepresentationen i riksdagen minskade för första gången sedan rösträttens införande. Representationskommittén skrev artiklar och anordnade seminarier och utfrågningar.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Ett välbesökt och uppmärksammat seminarium anordnades 1993 i samarbete med Forskningsrådsnämnden på temat Den glömda kvinnligheten - om likhet och särart mellan kvinnor och män ur ett medicinskt-biologiskt perspektiv. Fler journalistpris delades också ut under 1990-talet till bästa jämställdhetsartikel.

1994 anordnades den andra nordiska kvinnokonferensen, Nordiskt Forum, i Åbo där Förbundet deltog i planeringen. Framtidskonferenserna Vi kan! Vi vill! Vi törs! anordnades över landet under 1995, ett år som annars präglades av FN:s fjärde internationella kvinnokonferens. Förbundet beslöt att inte delta på grund av att samarbete mellan den officiella konferensen och NGO-Forum inte kunde ske.

Slutet av 1990-talet präglades av debatten om porr och prostitution, där Förbundet deltog i olika kampanjer. Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster välkomnades år 1999. Förbundet fick också mot slutet av seklet ekonomiska svårigheter vilket innebar att verksamheten måste hållas på sparlåga.

1997 bildades en samverkansorganisation för kvinnoorganisationerna i Sverige, Sveriges Kvinnolobby. Den var ett svar på ett krav från EU att arbetet inom kvinnorörelsen i Europa skulle samordnas. Lobbyn fungerar som en paraplyorganisation och är nu representerat i EWL, European Women's Lobby. Förbundet har en ledamot i styrelsen.

2000-talet

År 2000 satsade Förbundet på ett stort projekt Mentorer på kontor tillsammans med TBV för att ge kompetensutveckling för kvinnor i administrativa yrken.

År 2001 var det 200 år sedan Fredrika Bremer föddes. Årstasällskapet för Fredrika Bremer-studier anordnade seminarium på Riksdagshuset, fackeltåg till Fredrikas staty samt födelsedagsfest på Svenska Akademien. Nättidningen Hertha ges ut och vår internetadress och hemsida blir www.fredrikabremer.se

En särskild skolgrupp arbetade under flera år i början av 2000-talet för att undersöka och följa upp hur jämställdhetsarbetet bedrevs på skolor och universitet.

2009 fyllde Hertha - Tidskrift för Hemmet 150 år. Detta firades med ett jubileumsnummer och stor jubileumsfest för Förbundet som fyllde 125 år på Börssalen i Stockholm. Samma år anordnades också det första Apelrydsseminariet på temat Fogelstad på Apelryd. Temana har sedan varit Kompanjonskap och jämställdhet, Generationer och jämställdhet samt Makt och jämställdhet år 2012.

FREDRIKA BREMER

FÖR JÄMSTÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Männen i Fredrika Bremer Förbundet

I Förbundets historia har det alltid funnits män. Här nedan en bild på Förbundets förste ordförande Hans Hildebrand. Trots att vi ofta omtalas och betraktar oss som en kvinnoorganisation är Förbundet i första hand en organisation för jämställdhet. Män har alltid funnits med i Förbundets arbete, både ute i kretsarna, i förbundsstyrelsen eller centrala arbetsgrupper. Att Förbundet mest driver kvinnofrågor – ja det måste vi väl tolka som en följd av hur samhället ser ut. Sommaren 1983 myntade vi en ny slogan: "Vi älskar män men hatar patriarkatet".

Som en röd tråd i Förbundets historia går dess roll som initiativtagare. Inom många, många områden har förbundet tagit initiativ till förbättringar i vad vi idag kallar kvinnopolitiska frågor. Samhället har sedan på ett eller annat sätt tagit upp tråden, tagit över ansvaret eller arbetsuppgiften. Förbundet har då och då sagt sig vara ett inofficiellt jämställdhetsdepartement. Utan att tveka får man lätt uppfattningen att Förbundet både i Sverige och utomlands är väl så känt som de statliga myndigheter som driver jämställdhetsarbetet – säkert till en del beroende på 100års verksamhet.

Typiskt i Förbundets historia är att många som arbetat där – som förtroendevalda eller anställda – stannat länge, ofta på många olika poster och omväxlande som anställda eller förtroendevalda.

Märta Fritz, tidigare förbundssekreterare i Fredrika Bremer Förbundet
Birgitta Wistrand, ordförande 1976-1982 och 2008-2013

Förbundsordförande

Hans Hildebrand	1884-1903	Birgitta Wistrand	1976-1982
Agda Montéluis	1903-1920	Monica Pålsson	1982-1985
Lizinka Dyrssen	1920-1937	Gerd Forssell	1985-1989
Hanna Rydh	1937-1949	Ann Egefalk	1989-1990
Elsa Ewerlöf	1949-1958	Eivor Lilja	1990-1991
Elin Lauritzen	1958-1959	Inge Garstedt	1991-1997
Inger Leijonhufvud	1959-1961	Anna-Karin Sjöstrand	1997-2000
Anna-Greta Hybbinette	1961-1967	Irene Rundberg	2000-2004
Astrid Schönberg	1967-1970	Ann Falkinger	2004-2008
Karin Ahrland	1970-1976	Birgitta Wistrand	2008-2013
		Louise Lindfors	2013 -